

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A.O.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
o odsetki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 2 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 950/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

M.G.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 2 lutego 2022 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez ubezpieczonego A. O. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 kwietnia 2021 r., zmienił ten wyrok i przyznał ubezpieczonemu prawo do wypłaty odsetek ustawowych od wyrównania emerytury, w związku z ustaleniem jej wysokości na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, za okres od dnia 1 września 2013 r. do dnia 30 czerwca 2017 r., liczonych od terminu płatności poszczególnych świadczeń miesięcznych oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 lutego 2022 r., zaskarżając ten wyrok w części (co do punktu I.) i zarzucając w tym

zakresie naruszenie prawa materialnego, to jest art. 118 ust. 1a w związku z art. 26, art. 27, art. 29, art. 55, art. 55a, art. 100 ust. 1, art. 116 ust. 1, art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 217 § 3 k.p.c., art. 231 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c., 378 § 1 k.p.c., art. 381 k.p.c., art. 382 k.p.c., art. 391 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Zdaniem skarżącego, odmowa przyznania ubezpieczonemu odsetek nie wynikała z błędu organu rentowego w zakresie nieprawidłowej wykładni przepisów prawa materialnego (art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej). Prawo do emerytury (w obniżonym wieku) po raz pierwszy zostało bowiem przyznane ubezpieczonemu, po rozpatrzeniu wniosku z dnia 7 sierpnia 2008 r., od dnia 1 sierpnia 2008 r. na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 w związku art. 53 ustawy emerytalnej decyzją z dnia 12 sierpnia 2008 r. Po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego (65 lat) na wniosek z dnia 3 września 2011 r. (w pkt 6 tego wniosku nie wskazano obliczenia wysokości emerytury w myśl nowych zasad) decyzją z dnia 21 listopada 2011 r. przyznano z kolei ubezpieczonemu od dnia 1 września 2011 r. prawo do emerytury o symbolu EI na podstawie art. 27 w związku z art. 53 ustawy emerytalnej. Ubezpieczony po dniu 30 września 2011 r. nie kontynuował zatrudnienia. We wrześniu 2013 r. zgłosił zaś kolejny wniosek o przeliczenie świadczenia z najkorzystniejszego wariantu i w myśl nowych zasad. Decyzją z dnia 9 października 2013 r. organ rentowy odmówił jednak ubezpieczonemu prawa do przeliczenia emerytury na podstawie art. 55 w związku art. 26 ustawy emerytalnej, gdyż wcześniej decyzją z dnia 21 listopada 2011 r. została mu przyznana emerytura na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej. Ubezpieczony po przyznaniu prawa do emerytury z art. 27 ustawy emerytalnej i rozpoczęciu pobierania emerytury nie miał zatem prawa do przeliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 55 lub art. 55a ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2019 r., III UK 179/18, OSNP 2020 nr 5, poz. 48). Skorzystanie z regulacji art. 55 ustawy emerytalnej jest bowiem możliwe tylko raz, to jest w chwili wystąpienia (po dniu 31 grudnia 2008 r.) z pierwszym wnioskiem o emeryturę w powszechnym wieku

emerytalnym. To wtedy i tylko wtedy, o ile zostały spełnione warunki określone w powołanym przepisie, ubezpieczony ma prawo dokonać wyboru sposobu obliczenia przysługującego mu świadczenia (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2019 r., II UK 578/17). We wniosku o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego zgłoszonym w dniu 3 września 2011 r. ubezpieczony wyraźnie zaznaczył natomiast, że „nie wnosi o jej obliczenie w myśl nowych zasad”. Zdaniem skarżącego, decyzja z dnia 9 października 2013 r. była więc prawidłowa w dacie jej wydania i została wydana w ustawowym terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą

skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPIUS 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek nie spełnia wyżej określonych kryteriów. W istocie skarżący we wniosku tym nie tyle kwestionuje bowiem wywody Sądu Apelacyjnego mające potwierdzać słuszność rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, co prawidłowość wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 marca 2017 r., przyznającego ubezpieczonemu prawo do obliczenia jego emerytury od kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem ich waloryzacji oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego (a więc zgodnie z art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej) według stanu na dzień 3 września 2011 r., poczynając od dnia 1 września 2013 r. Wskazuje na to zresztą powołanie w ramach materialnoprawnej podstawy zaskarżenia art. 26,

art. 27, art. 55, art. 55a, art. 100 ust. 1, art. 116 ust. 1 i art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, które nie znajdowały przecież zastosowania w sprawie, w której przedmiotem sporu było jedynie prawo do odsetek za zwłokę w wypłacie świadczenia ustalonego w prawidłowej wysokości. Problem jednak w tym, że skarżący nie skorzystał z możliwości wywiedzenia skargi kasacyjnej od wymienionego wyroku z dnia 29 marca 2017 r. (uczynił to, choć nieskutecznie, jedynie ubezpieczony), a zatem wspomniany wyrok stał się ostateczny i musiał zostać wykonany. Nadto wiązał Sąd w postępowaniu zakończonym obecnie zaskarżonym wyrokiem (art. 365 § 1 k.p.c. oraz art. 366 k.p.c.).

Jak wynika zaś z lektury pisemnych motywów obecnie zaskarżonego wyroku, Sąd Apelacyjny ustalił, a ustalenie to ma wiążący charakter w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że organ rentowy w postępowaniu zakończonym decyzją z dnia 9 października 2013 r. dysponował wszystkimi niezbędnymi danymi umożliwiającymi wydanie decyzji zgodnie z rozstrzygnięciem zawartym w wyroku z dnia 29 marca 2017 r.

Należy więc wyjaśnić, że w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11 (OSNP 2011 nr 19-20, poz. 255) wyrażono w pełni aprobowany przez obecny skład pogląd prawny, zgodnie z którym brak orzeczenia organu odwoławczego o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia. Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy zauważył równocześnie, że skoro w świetle art. 85 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jedyną przesłanką przyznania odsetek jest uchybienie przez organ rentowy terminowi do ustalenia prawa lub wypłaty świadczenia z ubezpieczeń społecznych, to konieczne jest wykazanie przez ubezpieczonego zaistnienia tego opóźnienia. Wymaga przy tym podkreślenia, że za uchybienie terminowi w rozumieniu tego przepisu uważa się zarówno niewydanie w ustawowo określonym czasie decyzji przyznającej prawo, jak i wydanie błędnej decyzji (odmawiającej owego prawa, mimo spełnienia przez wnioskodawcę warunków jego uzyskania), następnie zmienionej przez sąd w postępowaniu odwoławczym (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 1998 r., II UKN

171/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 521; z dnia 9 marca 2001 r., II UKN 402/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 501). Na płaszczyźnie uregulowań art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odpowiedzialność w zakresie odsetek za opóźnienie w przyznaniu prawa lub wypłacie świadczenia nie ma jednak absolutnego charakteru. Zgodnie ze zdaniem drugim tego przepisu odpowiedzialność tę wyłącza sytuacja, gdy opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przy tym, iż niewystarczające jest, aby wskazane w tym przepisie przesłanki egzoneracji dłużnika były przezeń niezawinione. Mają one bowiem obiektywny, a nie subiektywny charakter. Zawarte w komentowanym unormowaniu określenie „okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności” jest bardziej zbliżone znaczeniowo do używanego w przepisach pojęcia „przyczyn niezależnych” od danego podmiotu, co oznacza, że organ rentowy jest zobowiązany do uiszczenia odsetek od należności głównej zarówno wtedy, gdy można przypisać mu winę w zaistniałym uchybieniu terminowi do ustalenia prawa lub wypłaty świadczenia, jak i wtedy, gdy opóźnienie jest konsekwencją zdarzeń od niego zależnych, choć niezawinionych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 147 i z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, LEX nr 551000). Przekroczenie terminu do ustalenia prawa lub wypłaty świadczenia może zaś być następstwem uchybień organu rentowego w zakresie wykładni lub stosowania prawa materialnego albo naruszenia przepisów postępowania. W sytuacji, w której organ rentowy z zachowaniem wszelkich wymagań proceduralnych skompletował cały materiał dowodowy i wyjaśnił wszystkie okoliczności sprawy tak, że w razie sporu sądowego nie zachodzi potrzeba prowadzenia dodatkowego postępowania w tym zakresie, zaś wydanie niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej przyznania świadczenia jest skutkiem niewłaściwej subsumcji ustalonego prawidłowo stanu faktycznego, skorygowanej dopiero przez sąd rozpoznający odwołanie od zaskarżonej decyzji, należy przyjąć, iż możliwe było terminowe ustalenie uprawnień wnioskodawcy do świadczenia, a opóźnienie w tym względzie nastąpiło z przyczyn, za które organ ten ponosi odpowiedzialność, nawet jeśli nie można mu zarzucić braku należytej staranności w wykładni i stosowaniu prawa (por. wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., II UK 214/02, OSNP 2004 nr 5, poz. 89; z dnia 22 kwietnia 2004 r., III UK 1/04, OSNP 2004 nr 23, poz. 406; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 398 i z dnia 14 września 2007 r., III UK 37/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 326).

W powołanej uchwale I UZP 2/11 Sąd Najwyższy stwierdził również, że w pełni podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 330/09 (LEX nr 604220), w świetle którego w wyniku nowelizacji ustawy emerytalnej aktem zmieniającym z dnia 23 stycznia 2009 r. ustawodawca nie tylko sprecyzował treść art. 118 ust. 1a przez stwierdzenie, iż dniem wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji jest dzień wpływu prawomocnego orzeczenia sądu tylko wówczas, gdy organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie tej okoliczności, ale i nałożył na sąd przyznający prawo do świadczenia obowiązek rozstrzygnięcia z urzędu o tej odpowiedzialności, to jest rozstrzygnięcia zarówno stwierdzającego taką odpowiedzialność, jak i jej brak. Niezamieszczenie tej treści rozstrzygnięcia w sentencji wyroku nie jest jednak równoznaczne z orzeczeniem negatywnym i nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

Zdaniem Sądu Najwyższego, Sąd drugiej instancji w pełni respektował taki właśnie kierunek wykładni istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy przepisów prawa materialnego (w szczególności art. 85 ust. 1 ustawy systemowej oraz art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej), co powoduje, że zaskarżonemu wyrokowi nie można skutecznie zarzucić kwalifikowanej postaci naruszenia tych przepisów.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

(r.g.)

